

Надія
МІРОШНИЧЕНКО

ШЕКСПІР НА ФРАНКІВСЬКІЙ СЦЕНІ, АБО НЕ ЗОВСІМ ПРИБОРКАНЕ “ПРИБОРКАННЯ”.

Напевно, поява нової постановки в репертуарі театру - це щасливий (для цієї п'єси) збіг незбагнених обставин, який проте критики намагаються дуже логічно обґрунтувати. От і я зроблю таку спробу. З чого виникло “Приборкання норавливої” Шекспіра на сцені Національного театру ім.І.Франка? Можливо, з двох напівіраціональностей: в куточку підсвідомості режисера живе своєрідний комплекс: поставити щось бездоганне й вічне - наприклад, Шекспіра - “батька” європейської трагедії й комедії. З іншого боку, в акторів і публіки живе ностальгія за легкою комедією з коханням, перевдяганням і незлічними інтригами. Особливо в атмосфері “перевантаженості” проблемами, чи, по-науковому, маргінальності. Знову таки, можливо, на перетині цих двох енергетичних ліній і з'явилася ця п'єса, в яку можна вдосталь погратися. Але все це припущення. Звернімося до реалій...

Чи справді “Приборкання норавливої” - п'єса самогральна? І так і ні. В ній є пастка: чому тигриця (головна героїня Катаріна) стала ягнятком? Про що може бути ця річ у нашу феміністичну добу? Сергій Данченко запропонував цікаве й цілком сучасне вирішення: це повчальна історія, яку сучасні чоловіки (згідно з костюмами) розповідають... ляльці. У фіналі “манекени” (прототипи головних героїв) оживають, але їхній нереальний танець у примарному світлі на тлі

зникнення чоловіків-акторів, звучить майже трагічною нотою. Як нездійсненна мрія про ідеально-слухняну жінку, якою може бути тільки лялька. Шкода тільки, що цей фінал - лише зовнішній начерк, ніяк не підтриманий спектаклем.

Діючи дедуктивним методом, від деталі перейдемо до цілого - сценографії. Художнє вирішення А.Александровича-Дочевського досить просте і мобільне - своєрідна накрита галерея з другим поверхом-балконом, що трансформується і дає нові сценічні простори, а в другій дії перетворюється на умовну карету. Ефект перспективи створюють кілька підвішених ліхтариків. Власне, це перегукується з театром Єлизаветинської доби, коли місце дії означалося табличками чи усно, а тлом служила справжня будівля (яку й нагадує ця декорація). З точки зору сценічних можливостей, це досить вдале вирішення, але воно не дає ключового образу, не дає умов гри. І потім, це надто важка конструкція для такої легкої комедії.

“Приборкання но-

ровливої” - комедія. Але яка? Відповісти на це не так просто. В основі - дві сюжетні лінії, запозичені від “високої комедії” з перевдяганням закоханого юнака у вчителя коханої (історія Б'янки й Люченціо) і традиційного фарсу покарання сварливої жінки (лінія Катаріни й Петруччіо). Таким чином, тут ніби сходяться комедія ситуації чи інтриги та комедія характерів, але не в чистому вигляді, бо тут характери -

Тетяна Олексенко у виставі “Приборкання норавливої”. Київський український драматичний театр імені І.Франка. Режисер С.Данченко. 1996.

не маски, вони змінюються. Згідно з цим вистава потребує різних принципів гри. Якщо дует Люченціо і Б'янка, де характери не дуже розроблені і грається ситуація, - досить органічний у виконанні О. Ступки та І.Дворянин, то друга пара - "не дотягує". І причина тут, мабуть, у непотраплянні в амплуа. Бо Т.Олексенко і О.Богданович грають ліричних героїв (і таким чином дублюють попередню пару закоханих), в той час, як їхні ролі - для характерних акторів. Вони надто серйозно сприймають і лайки, і саме приборкання. Цей двобій - скоріше гра, а сварки і витівки мають подібатися героям, запальним і темпераментним. Бо інакше це вже не комедія, а психологічна драма про "душевний злам". Виконавиця Катаріни - легка й чарівна, але їй бракує контрастності: вона не надто "фурія" - натомість їй дуже личить покірність. Хоча таке трактування - має своє обґрунтування з огляду на режисерську концепцію.

Натомість другорядні ролі у виграшному становищі. Це батько Катаріни і Б'янки - у виконанні В.Коляди - суворий і хитрий; він тримає напругу дійства і досить точно потрапляє в роль. Добре зіграні й ролі слуг: В.Мазур, Задніпровський, В.Савчук - власне, у виставі

слуги "переграють" господарів. Особливо хочеться відзначити В.Савчука - Грум'ю. Якщо Задніпровський одномірно грає на прищепленості, В.Мазур - у побутово-реалістичній манері класичної української комедії, то В.Савчук - буффонадно-надмірний, можливо дель-артівський. Він перегравав, але точно, зі смаком, з масою знахідок. І цей тип гри видається мені більш органічним для п'єси Шекспіра, хоча це й випадало з ансамблю акторів. Загалом же слід зауважити, що у виставі поруч із "метрами" франківської сцени задіяні нові для театру виконавці, тому деякі непотрапляння в амплуа є зрозумілими. В основному актори з гідністю пройшли екзамени і уникли "вписування" в театр, бо вистава якраз має оригінальний ансамбль, вона не зовсім схожа на франківські вистави і в цій відмінності - принадна. Вироблення стилю, почерку - добре, але добре його час від часу змінювати.

Та повернімося до головного - про що, власне, вистава - не в ідеалі, а насправді? Звернімося до тексту: у зав'язці Петруччіо шукає вигідну партію і ладен одружитися хоч би і з чортом. Коли ж мета - вінчання - досягнута - для чого йому всі ці витівки? Щоб похизуватися перед

друзями своєю силою і винахідливістю? У виставі це майже так і виглядає. Та чи варте це таких зусиль? З іншого боку, що сталося з Катаріною? Лякається? Навряд, адже попри знущення, чоловік ладний з нею. У постановці це виглядає як взаємна хитрість: героїня бачить, що силу можна проявляти люб'язно, і дає йому жадану "іграшку" - слухняність. І в такий спосіб оволодіває Петруччіо. Звичайно, така інтерпретація оригінальна, але надто вона раціональна і невесела (припускаю, що режисер не це мав на увазі, але так вийшло). У цій версії втрачається щось дуже важливе - кохання, загалом сексуальність п'єси, адже Шекспір - дуже чуттєвий автор. Вихолощуючи це, ми немало втрачаємо і деякі моменти стають незрозумілими. Петруччіо й Катаріна - сильні й темпераментні - ніби створені одне для одного. І сцена їхньої першої зустрічі - динамічна, чуттєва - якраз дуже вдало поставлена і зіграна. Але зароджене в ній майже не має розвитку. Хитрість більше притаманна Б'янці - покірній лише зовні. Норовлива сестра змінилася під впливом коханого чоловіка - така інтерпретація здається більш оганичною, але версія Сергія Данченка сучасніша. Адже сучасний глядач більше вірить у силу і хитрість, ніж у кохання.

Хороша драматургія - завжди багатоваріантна. Але кожна нова знахідка - водночас і втрата. Постановка дещо втратила у легкості, безжурності - стала більш злою, але разом з тим наблизилася до нашого глядача. Та врешті-решт, головний критерій комедії - чи смішна вона? І публіка оцінила її схвально - своїм сміхом і оплесками. Так чи інакше, коли на сцені йде Шекспір - це вже свято, а тим більше, коли до цього "поступу" торкнувся справжній майстер-режисер і талановиті актори.

Сцена з вистави "Приборкання норовливої". Фото В.Марущенка.

